

Хохліна О.П. До проблеми збереження психологічного здоров'я у професійній діяльності юриста (на прикладі правоохоронної діяльності) / Хохліна О.П., Стрижак О.Г. // Актуальні проблеми сучасної психології та педагогіки в діяльності вищих навчальних заходів МВС України: Мат-ли наук.- практичної конф. (Харків, 16 квітня 2015 р.). – Харків: ХНУВС, 2015. – С.21-23.

УДК 159.9

**ДО ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я У
ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИСТА (НА ПРИКЛАДІ
ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ)**

Хохліна О.П., Стрижак О.Г. Національна академія внутрішніх справ

Розглядаються теоретичні засади розв'язання проблеми збереження психологічного здоров'я правоохоронця.

Ключові слова: професійна діяльність юриста, правоохоронна діяльність, психологічне здоров'я, особистість, саморегуляція, стресостійкість

Однією з найбільш актуальних наукових проблем є проблема збереження психологічного здоров'я працівників, діяльність яких здійснюється в екстремальних умовах, призводить до емоційного вигорання, професійної деформації. До такої діяльності належить і діяльність юриста, зокрема правоохоронна діяльність. На основі теоретичного дослідження проблеми, в результаті вивчення праць таких вчених, як Д.О.Александров, В.Г.Андросюк, Л.І.Казміренко, О.М.Костенко, М.В.Костицький, О.І.Кудерміна, В.О.Лефтеров, С.Д.Максименко, В.М.Маркін, В.С.Медведєв, І.М.Охріменко, В.В.Романов, А.В.Хоменко, О.П.Хохліна, О.К.Черновський, Ю.В.Чуфановський та ін., визначено один із можливих шляхів розв'язання проблеми.

Визначається, що юрист – фізична особа, яка має професійні правові знання, вміння й навички у галузі юридичних наук, законодавства й практики його застосування. Професійна ж діяльність юриста — це система юридично

значущих, законодавчо регламентованих дій та операцій, спрямована на задоволення публічних і приватних інтересів.

Професійна діяльність юриста за профілем розподіляється на правотворчу, правоохоронну, правозастосувальну. Таким чином, правоохоронна діяльність, як соціальна діяльність, яка здійснюється у сфері права, теж відноситься до юридичної діяльності. Її специфіка – у вимогах соціальності, законності, моральності. Правоохоронна діяльність характеризується також розмаїтістю задач, що розв'язуються у межах правової норми; виконанням в умовах правового регулювання; спілкуванням в умовах правового регулювання; високим рівнем емоційної напруженості; правом та обов'язком застосовувати владу від імені закону; організаційною стороною (організацією власної праці впродовж дня, тижня; в умовах ненормованого робочого дня; спільної праці з іншими посадовими особами, іншими сторонами тощо); необхідністю долати опір осіб та груп; творчим характером та ін. У правоохоронній діяльності виділяють соціальну, пошукову (пізнавальну), комунікативну, конструктивну та реконструктивну, організаційну, засвідчувальну сторони (або складові чи різновиди діяльності).

Професійна підготовка правоохоронця передбачає засвоєння професійних знань, умінь, навичок, а також професійної діяльності та її психологічних складових в особистісному контексті – у плані становлення особистості як саморегульованого системного утворення, що складається з соціально значущих психічних властивостей, які забезпечують вибірковість відношень та регуляцію поведінки людини як поведінки суб'єкта активності. Повнота характеристики особистості визначається сформованістю таких її ознак, як: відносна сталість, певна прогнозованість, наявність стрижня (стійкий психічний склад людини), сформованість морально-духовних цінностей, суспільно значущої мотивації, цілісність, унікальність, активність, вираження, відкритість, саморозвиток і саморегуляція та ін. Зрілість же особистості виявляється у свідомому керівництві своєю поведінкою, тобто у здатності бути адекватним й активним соціальним суб'єктом.

Найважливішим чинником придатності до правоохоронної діяльності розглядається нервово-психічна (емоційна) стійкість суб'єкта, що передбачає: його стресостійкість; високий рівень самоконтролю над емоціями й поведінкою; працездатність у критичних, що викликають фрустрацію, ситуаціях; адаптивні властивості нервової системи (сила, рухливість, чутливість, активність, врівноваженість, динамічність, лабільність, пластичність нервових процесів), які дають змогу на належному рівні зберігати працездатність у стані стомлення, здатність адекватно реагувати на різні події. Отже, здатність до саморегуляції - найважливіша ознака, критерій сформованості особистості та професійного становлення юриста-правоохоронця. А формування здатності до саморегуляції, професійне становлення в особистісному контексті – необхідна умова збереження психологічного здоров'я - попередження емоційного вигорання та професійної деформації суб'єкта діяльності.

Ми виходимо з того, що психічна саморегуляція – система психічного самовпливу особистості з метою свідомого управління власними психічними станами відповідно до вимог ситуації та доцільності.

Рівнями становлення особистісної саморегуляції розглядаються: 1) базальна емоційна саморегуляція, яка забезпечує стресостійкість, зняття емоційної напруги, позбавлення чи послаблення негативних емоцій, вироблення позитивних установок, мобілізацію організму для виживання в екстремальних умовах життєдіяльності; 2) волюва саморегуляція, яка є важливою у процесі досягнення поставленої мети за умов виникнення зовнішніх чи внутрішніх перешкод; 3) смислова, ціннісна саморегуляція – власне вершина в особистісній саморегуляції. Однак лише в єдності її проявів та рівнів особистісна саморегуляція є базальною характеристикою особистості як саморегульованої системи психічних властивостей.

Основою становлення особистісної саморегуляції юриста-правоохоронця є формування емоційної саморегуляції, і щонайперше - стресостійкості. Стресостійкість визначається як необхідний ступінь адаптації до впливу

екстремальних факторів середовища і професійної діяльності; як стан фізичного, емоційного і психічного протистояння виснаженню, викликаного тривалим перебуванням в емоційно-напружених і значущих ситуаціях; як індивідуальна здатність організму зберігати нормальну працездатність.

Підвищення стресостійкості передбачає: 1) сприяння фізіологічній, психічній, соціальній, соціально-психологічній, трудовій адаптації на основі використання усвідомленого механізму – копінг-стратегій; 2) професійний відбір; 3) формування індивідуального стилю діяльності; 4) формування позитивного ставлення до діяльності; 5) формування професійно важливих якостей; 6) формування власне здатності до саморегуляції. Засобами підвищення стресостійкості розглядаються: 1) саморегуляція професійної діяльності (здійснення цілеспрямованої діяльності, попереднє психологічне програмування дій та їх регуляція в ході самої діяльності); 2) самоконтроль професійної діяльності; 3) професійна компенсація (заміна недостатнього рівня розвитку однієї професійно-важливої якості більш високим рівнем розвитку; вироблення індивідуального стилю діяльності як компенсація недостатньо виражених здібностей і якостей певними способами діяльності тощо).